

Hanna DUMAŁA

DOI 10.14746/ssp.2023.2.5

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

ORCID: 0000-0002-3922-1295

Polskie miasta w transnarodowych sieciach terytorialnych rozproszonych przestrzennie

Streszczenie: Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej przyznała jednostkom samorządu terytorialnego (JST) Polski wszystkich szczebli prawo do współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw. Celem artykułu jest analiza porównawcza uczestnictwa JST na poziomie miast w transnarodowych sieciach rozproszonych przestrzennie, czyli stowarzyszeniach i związkach wielostronnych. Porównany został stan z grudnia 2021 r. z tym sprzed 20 lat (luty 2002 r.). Analiza koncentrowała się na indywidualnym (bezpośrednim) członkostwie, a oparta została na danych pochodzących z obwieszczeń ministra właściwego do spraw administracji publicznej. Dokonano również charakterystyki sieci z udziałem polskich miast, uwzględniając takie kryteria, jak: zasięg terytorialny, wielkość, charakter członków, poziom otwartości oraz przedmiot działania.

Słowa kluczowe: jednostka samorządu terytorialnego, miasto, transnarodowe sieci miejskie, współpraca wielostronna

Wprowadzenie

Miasta odgrywają coraz większą rolę w rozwoju regionów, państw, Europy, a nawet całego świata, dlatego też tak ważna jest sprawność ich funkcjonowania, poziom zarządzania nimi, rozwiązywania codziennych problemów mieszkańców, jakość usług świadczonych przez instytucje publiczne. Podniesienie jakości życia w miastach jest przedmiotem polityki władz samorządowych, które nie ograniczając się wyłącznie do środowiska lokalnego i krajowego, podejmują współpracę na skalę międzynarodową (Dumała, 2004, s. 195)¹. Współpraca ta przybiera różne formy. Może być dwu- lub wielostronna, sformalizowana lub

¹ Zainteresowanych teoretycznym aspektem współpracy odsyłam m.in. do książki Katarzyny Szmigieli-Rawskiej pt. *Teorie współpracy terytorialnej. Municipium oeconomicus versus municipium reciprocans*, Warszawa 2017.

niesformalizowana, transgraniczna (sąsiedzka) lub międzyregionalna, okazjonalna lub trwała. Przedmiotem artykułu jest udział miast Polski w transnarodowych sieciach terytorialnych rozproszonych przestrzennie, a więc wielostronna współpraca o trwałym charakterze, niekoniecznie silnie sformalizowanym. Artykuł nie uwzględnia natomiast związków dwustronnych, takich jak związki partnerskie (miasta bliźniacze), a także sieci transgranicznych (euroregionów).

Zasady, na jakich jednostki samorządu terytorialnego (JST) mogą korzystać z prawa zawartego w art. 172 Konstytucji² określa ustawa z 15 września 2000 r. *o zasadach przystępowania jednostek samorządu terytorialnego do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych* (Ustawa). Ustawa ta stanowi, iż JST mogą przystępować do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych i uczestniczyć w nich w granicach swoich zadań i kompetencji, działając zgodnie z polskim prawem wewnętrznym, polityką zagraniczną państwa i jego międzynarodowymi zobowiązaniami (art. 2 ust. 1). Możliwość przystąpienia jednostki samorządu terytorialnego do zrzeszenia międzynarodowego jest uzależniona od zgody ministra spraw zagranicznych (art. 4 ust. 2), który „wyraża zgodę na przystąpienie do zrzeszenia lub odmawia takiej zgody w drodze decyzji administracyjnej” (art. 4 ust. 5). Zgodnie z art. 6 ustawy „organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego niezwłocznie przedkłada właściwemu terytorialnie wojewodzie” oraz ministrom właściwym do spraw: administracji publicznej, rozwoju regionalnego oraz zagranicznych „informację o przystąpieniu do zrzeszenia wraz z dokumentem świadczącym o członkostwie jednostki w zrzeszeniu”. W oparciu o otrzymane informacje minister właściwy do spraw administracji publicznej ogłasza w „Monitorze Polskim”, w drodze obwieszczenia, „wykaz jednostek samorządu terytorialnego, które w poprzednim roku kalendarzowym przystąpiły do zrzeszenia, współtworzyły zrzeszenie lub z niego wystąpiły, oraz wykaz rozwiązanych zrzeszeń, do których jednostki te należały, wraz ze wskazaniem tych zrzeszeń” (art. 9)³.

Podstawą dokonanej w artykule analizy porównawczej uczestnictwa polskich miast w sieciach międzynarodowych rozproszonych przestrzen-

---

² „Jednostka samorządu terytorialnego ma prawo przystępowania do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych oraz współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw” (*Konstytucja*).

³ Nie zawsze wykaz publikowany był za pojedynczy rok kalendarzowy, bowiem wykaz z grudnia 2010 roku obejmował aż cztery lata: od stycznia 2006 r. do grudnia 2009 r.

nie są wskazane powyżej obwieszczenia ministra właściwego do spraw administracji publicznej. Uzupełniającym źródłem danych, służącym do weryfikacji wykazów, są z jednej strony, oficjalne internetowe strony sieci (jeżeli takowe istnieją), z drugiej, internetowe strony miast. Porównany zostanie stan z dnia 14 lutego 2002 roku⁴ ze stanem po upływie dwudziestu lat – na koniec 2021 roku.

Skala członkostwa polskich miast w transnarodowych sieciach terytorialnych rozproszonych przestrzennie

Na wstępie należy podkreślić, że otrzymany obraz uczestnictwa miast Polski w sieciach transnarodowych jest z dużym prawdopodobieństwem niepełny (Furmankiewicz, 2004, s. 299; Dumała, 2012, s. 313–316). Przede wszystkim obwieszczenia ministra zobowiązanego do publikacji wykazu jednostek samorządu terytorialnego, które przystąpiły do lub wystąpiły z międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych nie pokrywają się z informacjami dostępnymi na stronach sieci i samych miast, co może oznaczać, że miasta – mimo iż są do tego zobligowane przez prawo – nie przekazują takich informacji. W lutym 2002 roku stwierdzenie to dotyczyło 19 polskich miast, które – mimo iż sieć uznawała je za swoich członków – nie przekazały takiej informacji i nie znalazły się na wspomnianych wykazach ministra. Nie przyznały się, między innymi: Wrocław (trzykrotnie), Lublin (dwukrotnie), Katowice, Gdańsk, Warszawa, Szczecin, Kraków, a także Chełmno, Łeba czy Malbork. Najwięcej niezgodności dotyczyło Hanzy („ujawniło” się tylko 10 na 15 członków sieci oraz Dialogu Miast Globalnych (1 na 7), Związku Miast Bałtyckich (9 na 12) i Stowarzyszenia Europejskich Miast i Regionów dla Kultury *Les Rencontres* (2 na 5) (Dumała, 2004, s. 198).

Pewnym wytłumaczeniem tej sytuacji może być fakt, iż użyte w polskim prawie sformułowanie „międzynarodowe zrzeszenie” często utożsamiane jest przez samorządy z siecią-organizacją, która działa w oparciu o statut, posiada władze wykonawcze, sekretariat, a jej członkowie płacą składki. Wiele sieci ma jednak charakter niesformalizowany, nie ulega instytucjonalizacji, działa w oparciu o deklaracje intencji czy luźne porozumienia. Ponadto – zwłaszcza w odniesieniu do dwóch wykazów obejmujących

---

⁴ Wyjściowe wyniki badań zostały opublikowane w przywoływanym już artykule (Dumała, 2004, s. 195–208).

mujących okres przed wejściem w życie ustawy opublikowanych w październiku 2001 r. i w lipcu 2002 r. – ówczesne władze być może nie miały informacji o przystąpieniu miasta do takich stowarzyszeń w latach 90. XX w., zwłaszcza, gdy członkostwo to nie wiązało się z koniecznością opłacania składek, a samo miasto nie było w nich zbyt aktywne.

Innym problemem, który może nieco komplikować obraz są różne daty przystąpienia miast do sieci – data podjęcia uchwały przez radę miasta często istotnie różni się od daty ujętej w wykazie ministra właściwego do spraw administracji publicznej. Przykładowo, Kraków podjął uchwałę o przystąpieniu do *The International Cities of Refuge Network* (ICORN) 25 maja 2011 r., uchwała weszła w życie po uzyskaniu zgody Ministra Spraw Zagranicznych RP z dnia 29 marca 2012 r. (ale informacje na temat wyrażenia bądź nie zgody MSZ są trudne do odnalezienia), natomiast fakt ten został odnotowany dopiero w wykazie za rok 2013 opublikowanym w grudniu 2014 r. wyjątkowo nie w „Monitorze Polskim”, lecz w „Dzienniku Urzędowym Ministra Administracji i Cyfryzacji” (*Obwieszczenie Ministra Administracji*).

Pewien bałagan wprowadza również używanie wyłącznie polskich nazw sieci/zrzeszeń przy zróżnicowanym tłumaczeniu nazw obcych (najczęściej angielskojęzycznych, ale też występujących w języku francuskim, niemieckim czy włoskim). Za przykład niech posłuży sytuacja wspomnianej już ICORN. Jej oryginalna nazwa – *The International Cities of Refuge Network* – w przypadku Wrocławia została zgłoszona jako Międzynarodowa Sieć Miast Schronienia Pisarzy, Krakowa jako Międzynarodowa Sieć Miast Pisarzy Uchodźców, Gdańsk używa natomiast nazwy Międzynarodowa Sieć Miast Schronienia, a Warszawa – Międzynarodowa Sieć Miast Uchodźstwa⁵. Dodatkowo niektóre ze stowarzyszeń zmieniły nazwę (czasem nawet wielokrotnie). Przykładowo, Światowy Związek Miast Męczenników (*World Union of Martyr Cities*) przemianował się na Światowy Związek Miast Pokoju (WUCP – *World Union of Cities for Peace*), a obecnie działa pod szyldem *International Cities of Peace*. W zależności więc od roku, w którym polskie miasto przystępowało do tej sieci podawało inną nazwę.

Jak wynikało z wykazów Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (MSWiA), w lutym 2002 roku w pracach 32 rozproszonych przestrzennie sieci miast uczestniczyło bezpośrednio 36 z 880 polskich miast

⁵ Warszawa deklaruje przynależność do tej sieci (*Warszawa*, 2021, s. 40), ale nie ma jej ani w wykazie, ani na stronie samej sieci. Podobnie wygląda kwestia przynależności Gdańska.

(Dumała, 2004, s. 198), a więc jedynie 4,3%. Tak niski poziom „usieciowienia” miast nie oznaczał jednak ich niskiego zaangażowania we współpracę zagraniczną w ogóle, bowiem zdecydowana większość międzynarodowych kontaktów polskich samorządów lokalnych, w tym miast, ma charakter dwustronny (np. miasta partnerskie). Były to w kolejności alfabetycznej: Białogard, Białystok, Bielsko-Biała, Bogatynia, Chojnice, Częstochowa, Darłowo, Elbląg, Gdańsk, Gdynia, Gniew, Hel, Jastarnia, Katowice, Korfantów, Koszalin, Kraków, Kutno, Lubań, Łódź, Oświęcim, Pelplin, Płock, Płońsk, Pruszcz Gdański, Reda, Sopot, Stargard Szczeciński, Starogard Gdański, Strzelce Opolskie, Szczecin, Tczew, Toruń, Wałbrzych, Warszawa, Zamość. Lista ta obejmuje wyłącznie przynależność odnotowaną w obwieszczeniach Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji: z dnia 4 października 2001 r. (*Obwieszczenie Ministra Spraw, 2001*) oraz dwóch z dnia 8 lipca 2002 r. (*Obwieszczenie Ministra Spraw, 2002a; Obwieszczenie Ministra Spraw, 2002b*). Dwa wykazy dotyczą stanu przed wejściem w życie ustawy, czyli przed 29 stycznia 2001 r., trzeci natomiast zawiera listę jednostek samorządu terytorialnego, które przystąpiły do międzynarodowych zrzeszeń między 28 stycznia 2001 r. a 14 lutego 2002 r.

W 2021 roku liczba miast w Polsce ogółem wzrosła do 954 (GUS, 2021), liczba miast będących członkiem przynajmniej jednej sieci wzrosła ponad dwukrotnie do 87, co daje wskaźnik partycypacji także dwukrotnie wyższy niż 20 lat wcześniej, na poziomie 9,12%. Były to: Bartoszyce, Białogard, Białystok, Bielsko Biała, Biskupiec, Bisztynek, Bogatynia, Bolesławiec, Braniewo, Bydgoszcz, Chełmno, Chojna, Częstochowa, Darłowo, Dobre Miasto, Działdowo, Elbląg, Gdańsk, Gdynia, Głubczyce, Gołdap, Jeziorany, Kalety, Kamień Pomorski, Katowice, Kazimierz Dolny, Kolonowskie, Korfantów, Koszalin, Kraków, Kutno, Kwidzyn, Łądek Zdrój, Lębork, Lidzbark Warmiński, Lidzbark, Lubań, Lubawa, Łódź, Mielno, Morąg, Myślibórz, Nidzica, Nowe Miasto Lubawskie, Nowy Dwór Gdański, Nowy Staw, Olsztyn, Olsztynek, Orneta, Oświęcim, Pasym, Pelplin, Piła, Płock, Płońsk, Poznań, Prudnik, Pruszcz Gdański, Reda, Rejowiec Fabryczny, Reszel, Rumia, Ryn, Rzeszów, Sejny, Sępole, Sianów, Sierpc, Sławno, Słupsk, Sopot, Stargard, Starogard Gdański, Strzelce Opolskie, Suwałki, Szczecin, Szczytno, Szklarska Poręba, Toruń, Ustka, Wadowice, Warszawa, Węgorzewo, Wieluń, Wrocław, Zamość, Żyrardów. Liczba sieci, w których pracach brały udział polskie miasta w 2021 roku wzrosła do 59 (patrz tabela 1), ale w większości z nich członkiem jest pojedyncze miasto z Polski.

Dane uzyskano na podstawie siedemnastu obwieszczeń ministra właściwego do spraw administracji publicznej z: 7 lipca 2003 r. – obejmuje pozostałą część 2002 roku, od 15 lutego do 31 grudnia, 2 lipca 2004 r., 29 lipca 2005 r., 23 października 2006 r., 30 grudnia 2010 r. (obejmował okres czterech lat: 2006–2009), 15 kwietnia 2011 r., 20 grudnia 2012 r., 16 października 2013 r., 2 grudnia 2014 r., 25 września 2015 r., 7 października 2016 r., 8 listopada 2017 r., 11 grudnia 2018 r., 11 grudnia 2019 r., 16 listopada 2020 r., 23 listopada 2021 r. oraz 20 grudnia 2022 r.⁶

Tabela 1

**Bezpośredni udział polskich miast w sieciach rozproszonych przestrzennie
– 2002/2021**

Lp.	Sieć (oficjalna nazwa) [adres strony]	Liczba polskich miast członków sieci ^{a)}	Miasta ^{b)}
		2002/2021	2002/2021
1	2	3	4
1.	Burmistrzowie dla Pokoju (<i>Mayors for Peace</i>) [https://www.mayorsforpeace.org/en/]	0 [3] / 1 [12]	[Gdańsk, Oświęcim, Poznań] / Warszawa, [Chodzież, Gdańsk, Grudziądz, Kościerzyna, Oświęcim, Płońsk, Poznań, Słubice, Szklarska Poręba, Trzebinia, Zabrze]
2.	Dialog Miast Globalnych (GCD – <i>Global Cities Dialogue</i>)	1 [7] / bd	Gdańsk, [Częstochowa, Katowice, Lublin, Ostrów Wielkopolski, Swarzędz, Wrocław] / bd
3.	Energie Cités [https://energy-cities.eu]	2 [1] / 2 [0] ^{c)}	Białystok, Bielsko-Biała / Białystok, Bielsko Biała
4.	Eurocities [https://eurocities.eu]	5 [6] / 8 [12]	Gdańsk, Katowice, Kraków, Łódź, Szczecin, [Warszawa] / [Białystok], Bydgoszcz, Gdańsk, Katowice, Kraków ^{d)} , [Lublin], Łódź, Poznań, Rzeszów, Szczecin ^{e)} , [Warszawa, Wrocław]
5.	Europejska Federacja Miast Napoleońskich (FECN – <i>Fédération Européenne des Cités Napoléoniennes</i>)	0 / 1 [3] ^{f)}	– / Bolesławiec, [Lidzbark Warmiński, Pułtusk]

⁶ Opublikowane w: MP 2003, Nr 36, poz. 511; MP 2004, Nr 30, poz. 541; MP 2005, Nr 47, poz. 642; MP 2006, Nr 80, poz. 813; MP 2011, Nr 3, poz. 38; MP 2011, Nr 33, poz. 392; MP 2013, poz. 17; MP 2013, poz. 886; Dz. Urz. MAiC 2014, poz. 29; MP 2015, poz. 991; MP 2016, poz. 998; MP 2017, poz. 1065; MP 2018, poz. 1261; MP 2019, poz. 1175; MP 2020, poz. 1081; MP 2021, poz. 1077 oraz MP 2022, poz. 1267.

1	2	3	4
	[https://www.destination-napoleon.eu/]		
6.	Europejska Koalicja Miast Przeciwko Rasizmowi (EC-CAR – European Coalition of Cities against Racism) [https://www.eccar.info/]	0 / 1 [2]	– / Oświęcim, [Wrocław]
7.	Europejski Szlak Ceramiki (European Route of Ceramics) [https://www.europeanrouteofceramics.eu/]	0 / 1	– / Bolesławiec
8.	Europejski Szlak Dziedzictwa Przemysłowego (ERIH – European Route of Industrial Heritage) [https://www.erih.net/]	0 / 1	– / Żyrardów
9.	Europejski Szlak Gotyku Ceglanego (EUROB – Europäische Route der Backsteingotik e.V.) [https://www.eurob.org/]	0 / 7 [7] ^{g)}	– / Chełmno, Gdańsk, [Grudziądz], Kamień Pomorski, Myślibórz, [Olsztyn], Płock, Sławno, Stargard Szczeciński
10.	Europejskie Miasta Przeciwko Narkotykom (ECAD – European Cities Against Drugs) [http://www.ecad.net/]	2 [3] / 1	Częstochowa, Warszawa ^{h)} , [Gdańsk] / Częstochowa ⁱ⁾
11.	Europejskie Porozumienie w sprawie Zmian Demograficznych (European Covenant on Demographic Change)	0 / 1	– / Gdynia
12.	Europejskie Stowarzyszenie Kolonii Artystycznych Euroart (The European Federation of Artists' Colonies) https://www.euroart.eu/	0 / 2	– / Kazimierz Dolny, Szklarska Poręba
13.	Europejskie Stowarzyszenie Romea Strata (AERS – European Association Romea Strata)	0 / 2	– / Lębork, Wadowice
14.	Globalna Sieć Miast Uczących się UNESCO (GNLC – UNESCO Global Network of Learning Cities)	0 / 1	– / Gdynia
15.	Hanza [https://www.hanse.org/]	10 [15] / 13 [22]	Białogard, Darłowo, Elbląg, Gdańsk, Koszalin, Kraków, Stargard Szczeciński, Strzelce Opolskie, Szczecin ^{j)} , Toruń, [Braniewo, Chełmno, Goleniów, Słubice, Wrocław] / Białogard,

1	2	3	4
			[Braniewo, Chełmno], Darłowo, Elbląg, [Frombork], Gdańsk, [Goleniów, Kołobrzeg], Koszalin, Kraków, Kwidzyn, Łębork, [Malbork], Olsztyn, [Sławno, Słubice], Słupsk, Stargard, Strzelce Opolskie, Toruń, [Wrocław]
16.	Innovation Circle Network [https://www.innovationcircle.no/]	0 / 1	– / Suwałki
17.	(Ring of European Cities of Blacksmithing) [https://ironcities.eu/]	3 / 1 [0]	Gniew ^{b)} , Pelplin, Tczew ^{b)} / Pelplin
18.	Komitet Międzynarodowych Igrzysk Szkolnych (Committee of the International Children's Games) [https://international-childrens-games.org/icg/]	1 / 1	Płock / Płock
19.	Konferencja na Szczycie Głównych Miast Świata SUMMIT (The Summit Conference of Major Cities of the World)	1 / 1	Warszawa / Warszawa
20.	Liga Miast Historycznych (The League of Historical Cities) [https://www.lhc-s.org/]	1 / 1	Kraków / Kraków
21.	Marketing Miast Europejskich (European Cities Marketing) [https://citydestinationsalliance.eu/]	0 / 1 [4]	– / [Gdańsk, Kraków, Poznań], Warszawa
22.	Miasta dla Rowerzystów (CfC – Cities for Cyclists)	1 / 1	Gdańsk / Gdańsk ^{m)}
23.	Miasta Friedlandzkie	1 [2] / 1 [4]	Korfantów, [Mioszów] / [Debrzno, Mirosławiec], Korfantów, [Mioszów]
24.	Międzynarodowa Rada na Rzecz Lokalnych Inicjatyw Środowiskowych (ICLEI – The International Council for Local Environmental Initiatives) [https://iclei.org/]	2 / 3	Gdańsk, Katowice / Katowice ⁿ⁾ , Warszawa, Wrocław
25.	Międzynarodowa Sieć Miast Dobrego Życia (Citta Slow) [https://www.cittaslow.org/]	0 / 30 [35]	– / [Barczewo], Bartoszyce, Biskupiec, Bisztynek, Braniewo, Dobre Miasto, Działdowo, Głubczyce, Gołdap, [Górowo Iławeckie], Jeziorany, Kalety,

1	2	3	4
			[Kisielice], Lidzbark, Lidzbark Warmiński, Lubawa, Morąg, [Murawana Goślina], Nidzica, Nowe Miasto Lubawskie, Nowy Dwór Gdański, Nowy Staw ^{o)} , [Olecko], Olsztynek, Orneta, Pasym, Prudnik, Rejowiec Fabryczny, Reszel, Ryn, [Rzgów], Sępólno, Sianów, Sierpc, Szczytno, Węgorzewo
26.	Międzynarodowa Sieć Miast Schronienia (ICORN – The International Cities of Refuge Network) [https://www.icorn.org/]	0 / 2 [4]	– / [Gdańsk, Katowice], Kraków, Wrocław
27.	Międzynarodowe Forum Miast (ISG – Internationale Städteforum Graz) ^{p)}	1 / 1	Częstochowa / Częstochowa
28.	Międzynarodowe Stowarzyszenie Komisarzy Filmowych (AFCI – Association of Film Commissioners International) [https://afci.org/]	0 / 1 [3]	– / [Kraków], Łódź, [Wrocław]
29.	Międzynarodowe Stowarzyszenie Konferencji i Kongresów (ICCA – International Congress and Convention Association) [https://www.iccaworld.org/]	0 / 1	– / Kraków
30.	Międzynarodowe Stowarzyszenie Miast Edukacyjnych (IAEC – The International Association of Educating Cities) [https://www.edcities.org/]	3 / 2 [1]	Katowice ^{r)} , Kutno, Łódź ^{s)} / Katowice, Kutno ^{l)}
31.	Międzynarodowe Stowarzyszenie Miast i Portów (AIVP – The International Association Cities and Ports) [https://www.aivp.org/]	2 / 0	Gdańsk, Szczecin / –
32.	Międzynarodowe Stowarzyszenie Miast Orędowników Pokoju (IAPMC – International Association of Peace Messenger Cities) [http://www.iapmc.org/]	3 / 4 [7]	Oświęcim, Płońsk, Warszawa / [Lublin], Oświęcim, Płońsk, [Toruń ^{u)}], Warszawa, Wieluń, [Wrocław]
33.	Międzynarodowe Stowarzyszenie Miast Przyjaznych Lalkarstwu (AVIAMA – Association Internationale des Villes Amies)	0 / 1	– / Białystok

1	2	3	4
	de la Marionnette) [https://www.aviama.org/]		
34.	Organizacja Miast Dziedzictwa Światowego (OWHC – Organization of World Heritage Cities) [https://www.ovpm.org/]	4 [5] / 4	[Kalwaria Zebrzydowska], Kraków, Toruń, Warszawa, Zamość / Kraków, Toruń, Warszawa, Zamość
35.	Sieć Europejskich Miast i Regionów dla Nowych Rozwiązań Transportowych POLIS (European Cities and Regions Networking for New Transport Solutions) [https://www.polisnetwork.eu/]	1 / 2	Białystok / Białystok ^{w)} , Częstochowa
36.	Sieć Europejskich Narodowych Sieci Zdrowych Miast (Network of European National Healthy Cities Networks)	1 / 1 [0] ^{y)}	Łódź / Łódź
37.	Sieć Europejskich Regionów i Obszarów Metropolitalnych <i>Metrex (The Network of European Metropolitan Regions and Areas)</i> [https://www.eurometrex.org/]	1 [3] / 1 [3]	Szczecin, [Kraków, Wrocław] / [Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia], Szczecin ^{z)} , Trójmiasto, Wrocław]
38.	Sieć Miast Europejskich „Miasta dla Dzieci” (<i>Europäisches Städtenetzwerk „Cities for Children”</i>)	0 / 2	– / Gdynia, Kraków
39.	Stowarzyszenie Agencji Demokracji Lokalnej/Europejskie Stowarzyszenie na rzecz Demokracji Lokalnej (ALDA – The Association of Local Democracy Agencies; European Association for Local Democracy) [https://www.alda-europe.eu/]	0 / 2 [1]	– / Bydgoszcz ^{aa)} , Gdańsk
40.	Stowarzyszenie Agrosocjalne (ASG – Agrarsoziale Gesellschaft) [https://www.asg-goe.de/]	1 / 1	Zamość / Zamość
41.	Stowarzyszenie Czytelników Arno Schmidta (Gessellschaft der Arno Schmidt Leser e.V.)	0 [1] / 0	[Lubań ^{ab)}] / –
42.	Stowarzyszenie dla Odrodzenia Sąsiedztwa w Kryzysie Quartiers en Crise (QEC)	1 / 1	Starogard Gdański / Starogard Gdański

1	2	3	4
43.	Stowarzyszenie Douzelage [https://douzelage.eu/]	0 / 1	– / Chojna
44.	Stowarzyszenie Europejskich Historycznych Miast Termalnych (EHTTA – European Historic Thermal Towns Association) [https://historicthermaltowns.eu/]	0 / 1	– / Łądek Zdrój
45.	Europejskie Miasta i Regiony dla Kultury Les Rencontres/ LIKE – (European Cities and Regions for Culture)	2 [5] / 1	Płock, Wałbrzych ^{ac)} , [Kraków ^{ad)} , Lublin, Szczecin] / Płock
46.	Stowarzyszenie Europejskich Miast Kultury roku 2000 (AECC – Association of European Cities of Culture of the year 2000)	1 / 1	Kraków / Kraków
47.	Stowarzyszenie France Pologne pour l'Europe	0 / 1	– / Pelplin
48.	Stowarzyszenie Miast i Regionów dla Recyklingu (ACRR – <i>Association of Cities and Regions for Recycling</i>) / Stowarzyszenie Miast i Regionów na rzecz Zrównoważonego Zarządzania Zasobami (ACR+ – <i>Association of Cities and Regions for Sustainable Resource Management</i>) ^{ae)} [https://www.acrplus.org/]	1 / 1	Warszawa / Warszawa
49.	Stowarzyszenie Miast Laureatów Nagród Europy (<i>The Association of the Europe Prize Winning Towns</i>)	1 / 3 [5]	Częstochowa / Częstochowa, Gdynia, [Katowice, Lublin], Słupsk
50.	Stowarzyszenie Miast Sanktuariów Europy (<i>Shrines of Europe</i>) [https://shrines-of-europe.com/association/]	0 / 1	– / Częstochowa
51.	Stowarzyszenie na rzecz Wspierania Międzynarodowego Związku Miast Hanzy <i>HanseVerein (Verein zur Förderung des internationalen Städtebunds DIE HANSE e.V.)</i>	0 / 1	– / Gdańsk

1	2	3	4
52.	Stowarzyszenie Sojusz Klimatyczny (<i>Climate Alliance</i>) [https://www.climatealliance.org/]	0 / 1	– / Kolonowskie
53.	Stowarzyszenie Wspierania Instytutu Regionów Europy (<i>Mitgliedschaft Im Verein Zur Förderung des Institutes der Regionen Europas</i>) [https://www.ire-institut.eu/netzwerk]	0 / 1 [2]	– / Piła, [Zabrze]
54.	Stowarzyszenie Znaczących Cmentarzy w Europie (ASCE – <i>Association of Significant Cemeteries in Europe</i>) [https://www.significantcemeteries.org/]	0 / 1	– / Warszawa
55.	Światowe Stowarzyszenie Wielkich Metropolii <i>Metropolis (World Association of the Major Metropolises)</i> [https://www.metropolis.org/]	1 / 0	Warszawa / –
56.	Światowy Związek Miast Pokoju (WUCP – <i>World Union of Cities for Peace</i>)/ <i>International Cities of Peace</i> [https://www.internationalcitiesofpeace.org/]	2 / 2	Oświęcim, Warszawa / Oświęcim, Warszawa
57.	Technologia dla Zasobów Wodnych <i>Techware (TECHnology for WATER RESources)</i>	3 / bd	Hel, Jastarnia, Pruszcz Gdański / bd
58.	Unia Stolic Wspólnoty Europejskiej / Unia Stolic Unii Europejskiej (UCEU – <i>Union of Capitals of the European Union</i>)	0 / 1	– / Warszawa
59.	<i>World Cities Culture Forum (WCCF)</i> [http://www.worldcitiescultureforum.com/]	0 / 1	– / Warszawa
60.	Związek Miast Bałtyckich (UBC – <i>Union of the Baltic Cities</i>) [https://ubc.net/]	9 [12] / 13	Chojnice ^{af)} , Elbląg, Gdańsk, Gdynia, Koszalin, [Łeba ^{ag)} , Malbork, Międzyzdroje ^{ah)} , Pruszcz Gdański, Reda, Sopot, Szczecin ^{ai)} / Darłowo, Elbląg, Gdańsk, Gdynia, Koszalin, Mielno, Pruszcz Gdański, Reda, Rumia, Sejny, Słupsk, Sopot, Ustka

1	2	3	4
61	Związek Miast „Mały Trójką” [http://www.bogatynia-hradek-zittau.eu/]	1 / 1	Bogatynia / Bogatynia
62.	Związek Sześciu Miast Górnośląskich (<i>Oberlausitzer Sechsstädtebund</i>)	1 / 1	Lubań / Lubań

a) Pierwsza wartość w kolumnie odzwierciedla stan wynikający z wykazów MSWiA/MAiC, druga (w nawiasie kwadratowym) z informacji sieci umieszczanych na ich stronach internetowych (o ile takowe istnieją). Symbol „bd” oznacza brak danych.

b) Miasta nie ujęte w wykazach, ale identyfikowane jako członkowskie przez same sieci, zapisane są w nawiasach kwadratowych.

c) Obecnie sieć wskazuje wyłącznie zbiorowe członkostwo polskich miast poprzez Polską Sieć *Energie Cités (Poland)*.

d) W sierpniu 2012 roku (uchwała nr LIII/724/12) Rada Miasta Krakowa podjęła decyzję o wystąpieniu ze Stowarzyszenia *Eurocities*, ale nie zostało to odnotowane w stosownym wykazie.

e) Sieć nie potwierdza tego członkostwa (*Cities*).

f) W latach 2010–2015 członkiem Federacji było również Kłodzko.

g) Mimo identycznej liczby członków ich listy nie pokrywają się: zgodnie z wykazami do EUROB należą Chełmno, Gdańsk, Kamień Pomorski, Myślibórz, Płock, Sławno i Stargard [Szczeciński] (w latach 2008–2014 także Toruń, a w latach 2007–2021 Szczecin), natomiast na stronie sieci zamiast Kamienia Pomorskiego i Stargardu są Grudziądz i Olsztyn (*Polen*).

h) Warszawa wystąpiła z ECAD w 2011 roku.

i) Częstochowa wystąpiła z ECAD w listopadzie 2007 roku (uchwała nr 208/XVIII/2007), ale fakt ten nie został uwzględniony w stosownym wykazie.

j) Wystąpił z Hanzy w grudniu 2021 r. (uchwała nr XXXV/980/21).

k) Wystąpił w 2012 roku.

l) W korespondencji z Autorką miasto nie potwierdziło tej informacji twierdząc, iż „nastąpiła pomyłka” (Przyłucka, 2009).

m) Przystępował dwukrotnie: po raz pierwszy w roku 1999 (brak informacji o dacie rezygnacji z członkostwa), po raz kolejny w 2017 r.

n) Członkostwo Katowic w ICLEI jest dość burzliwe: początkowo przystąpiły do Rady w październiku 1993 roku, aby zrezygnować w roku 2014 (uchwała nr LV/1292/14) i ponownie przystąpić w 2018 roku (uchwała nr LII/1044/18). Szerzej patrz: (*Organizacja*).

o) Stosowną uchwałę podjęła Rada Miasta w październiku 2015 roku (uchwała nr 112/XIV/2015), ale ani na stronie *Citta Slow Polska*, ani na stronie *Citta Slow International* Nowy Staw nie został wymieniony.

p) W wykazie funkcjonuje jako Międzynarodowe Forum Miast Historycznych.

q) Informacja o przystąpieniu Katowic do IAEC pojawia się w wykazach dwukrotnie – po raz pierwszy w wykazie z 8 lipca 2002 r., który obejmuje zdarzenia sprzed wejścia w życie ustawy o *zasadach przystępowania jednostek samorządu terytorialnego do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych* (przystąpienie miało nastąpić w 1998 roku), ponownie w wykazie z 30 grudnia 2010 r., obejmującym okres od 1 stycznia 2006 r. do 31 grudnia 2009 r. W tym drugim wykazie użyta jest francuskojęzyczna nazwa Stowarzyszenia: *Association Internationale des Villes Educatrices (AIVE)*.

r) Faktu tego nie potwierdzała strona sieci.

s) Strona Stowarzyszenia nie potwierdza tego członkostwa (*Mapa*).

- ^{u)} Toruń przystąpił do IAPMC w marcu 2011 roku, ale równo dziesięć lat później podjął decyzję o rezygnacji (uchwała nr 602/2021), czego nie odnotowano jak dotąd na stronie Stowarzyszenia.
- ^{w)} Białystok wystąpił z POLIS w grudniu 2004 roku, ale fakt ten nie został odnotowany w wykazie.
- ^{y)} Obecnie sieć wskazuje wyłącznie zbiorowe członkostwo polskich miast poprzez Stowarzyszenie Zdrowych Miast w Polsce.
- ^{z)} Rada Miasta Szczecina podjęła decyzję o wystąpieniu z METREX 29 czerwca 2021 r. (uchwała nr XXX/861/21), więc informacja ta powinna zostać uwzględniona dopiero w wykazie za rok 2022, który zapewne zostanie opublikowany pod koniec 2023 r.
- ^{aa)} Na stronie sieci jako członek wskazane jest województwo kujawsko-pomorskie, a nie miasto Bydgoszcz.
- ^{ab)} Luban przystąpił do Stowarzyszenia w roku 1998, ale ten fakt nie został odnotowany we właściwym wykazie, natomiast wystąpił w roku 2015.
- ^{ac)} Wałbrzych wystąpił ze Stowarzyszenia w 2003 r.
- ^{ad)} Kraków wystąpił ze Stowarzyszenia w 2009 r.
- ^{ae)} Nowa nazwa obowiązuje od 2017 roku.
- ^{af)} Wystąpiły w grudniu 2019 r. (uchwała nr XIII/188/19), a fakt ten został odnotowany w wykazie za rok 2020.
- ^{ag)} Wystąpiła w marcu 2015 r. (uchwała nr IV/41/2015), ale fakt ten nie został odnotowany w wykazie.
- ^{ah)} Wystąpiły w grudniu 2018 r. (uchwała nr III/36/18), ale fakt ten nie został odnotowany w wykazie.
- ^{ai)} Wystąpił w styczniu 2016 r. (uchwała nr XV/365/16), ale fakt ten nie został odnotowany w wykazie.

Do wymienionych w powyższej tabeli sieci należałoby dodać jeszcze kilka, w których polskie miasta działały tylko w ograniczonym czasie pomiędzy lutym 2002 roku a grudniem 2021 roku. Są to na przykład: Europejska Platforma Nowych Miast (ENTP – *European New Towns Platform*), do której w latach 2006–2013 należała Stalowa Wola (*Koniec*), Europejskie Stowarzyszenie Wspólnot Przemysłu Tekstylnego (ACTE – *Associação das Colectividades Têxteis Europeias*), zrzeszające w latach 2006–2019 Rzgów, Europejskie Forum Bezpieczeństwa Miejskiego (EFUS – *The European Forum for Urban Safety*), do którego należały Gliwice (w latach 2007–2014)⁷, Stowarzyszenie Miast Bliźniaczych (*City Twins Association*), którego członkiem w latach 2007–2016 były Słubice czy *Network of Rural Cities and Territories for Urban-Rural Technological Impulse (E-RUS Network)*, do której krótko należała Mława⁸.

⁷ W styczniu 2022 roku Unia Metropolii Polskich im. Pawła Adamowicza, skupiająca 12 największych miast w Polsce, podpisała porozumienie o współpracy z EFUS (*Fokus*).

⁸ Mława w kwietniu 2007 r. podjęła decyzję o przystąpieniu do sieci E-RUS Network (uchwała nr VII/70/2007). Uchwała – jako prawnie wadliwa – została uchy-

Dodatkowo należy wspomnieć, że miasta na swoich stronach deklarują przynależność do wielu innych sieci formalnych i nieformalnych, które nie znalazły się jednak w żadnym z opublikowanych dotychczas wykazów. Chyba najciekawszym przykładem jest *C40 Cities Climate Leadership Group*, stowarzyszenie globalne, założone w październiku 2005 roku w Londynie przez 18 wielkich miast podczas *World Cities Leadership and Climate Summit*, zorganizowanego przez ówczesnego burmistrza Londynu Kena Livingstone'a. Celem szczytu było wypracowanie porozumienia w sprawie wspólnego ograniczenia emisji gazów cieplarnianych i co za tym idzie powstrzymania zmian klimatu. Jest to wciąż zasadniczy cel działania stowarzyszenia, które rozrosło się do około 100 członków z całego świata. Z Polski należy do niego jedynie Warszawa. O *C40* ostatnio było w Polsce głośno ze względu na jedną z jego deklaracji zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych o połowę do 2030 roku, przede wszystkim poprzez ograniczenie konsumpcji (C40, 2019), która została wykorzystana przez prawicę do walki politycznej z prezydentem stolicy Rafałem Trzaskowskim i Platformą Obywatelską (Żółciak, Osiecki, 2023; Wandas, 2023).

W 2002 roku aż 21 z 36 polskich miast należących do sieci rozproszonych przestrzennie (58%), było członkiem tylko jednej sieci, 11 z nich (30%) należało do dwóch lub trzech, a jedynie cztery (11%) do więcej niż trzech. Te najbardziej zaangażowane to Gdańsk (7), Kraków (5), Szczecin (5) i Warszawa (7) (patrz tabela 2).

Tabela 2

Skala uczestnictwa polskich miast w sieciach rozproszonych przestrzennie (2002)

Liczba sieci	Liczba miast	Miasta
1	21 (58%)	Białogard, Bielsko-Biała, Bogatynia, Chojnice, Darłowo, Gdynia, Gniew, Hel, Jastarnia, Korfantów, Kutno, Lubań, Pelplin, Płońsk, Reda, Sopot, Stargard Szczeciński, Starogard Gdański, Strzelce Opolskie, Tczew, Wałbrzych
2-3	11 (30,5%)	Białystok, Częstochowa, Elbląg, Katowice, Koszalin, Łódź, Oświęcim, Płock, Pruszcz Gdański, Toruń, Zamość
4-5	2 (5,6%)	Kraków, Szczecin
6 i więcej	2 (5,6%)	Gdańsk, Warszawa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wykazów MSWiA.

lona w 2008 r. uchwałą nr XIX/197/2008, a następnie przyjęto właściwą uchwałą nr XIX/199/2008. Jednak już w 2010 r. Mława zrezygnowała z członkostwa w sieci (uchwałą nr III/26/2010).

Pod koniec 2021 r. sytuacja wyglądała podobnie w tym sensie, że zdecydowana większość miast (73,6%) przystąpiła jedynie do jednej sieci. W tej grupie znajduje się większość nowych na liście miast. Do dwóch lub trzech sieci należało już tylko 19,5% zaangażowanych miast, choć ich liczba wzrosła z 11 do 17. Członkami w więcej niż trzech sieciach było tylko sześć miast (6,9%), z czego wyraźnie pierwsze miejsce zajmuje Warszawa, która zgłosiła akces do jedenastu sieci (patrz tabela 3).

Tabela 3

Skala uczestnictwa polskich miast w sieciach rozproszonych przestrzennie (2021)

Liczba sieci	Liczba miast	Miasta
1	64 (73,6%)	Bartoszyce, Białogard, Biskupiec, Bisztynek, Bogatynia, Braniewo, Chełmno, Chojna, Dobre Miasto, Działdowo, Głubczyce, Gołdap, Jeziorany, Kalety, Kamień Pomorski, Kazimierz Dolny, Kolonowskie, Korfantów, Kutno, Kwidzyn, Łądek Zdrój, Lidzbark Warmiński, Lidzbark, Lubań, Lubawa, Mielno, Morąg, Myślibórz, Nidzica, Nowe Miasto Lubawskie, Nowy Dwór Gdański, Nowy Staw, Olsztyn, Olsztynek, Orneta, Pasym, Piła, Płońsk, Poznań, Pruszcz Gdański, Reda, Rejowiec Fabryczny, Reszel, Rudnik, Rumia, Ryn, Rzeszów, Sejny, Sępól, Sianów, Sierpc, Sławno, Sopot, Starogard Gdański, Strzelce Opolskie, Suwałki, Szczytno, Szklarska Poręba, Ustka, Wadowice, Węgorzewo, Wieluń, Wydminy, Żyrardów
2–3	17 (19,5%)	Bielsko Biała (2), Bolesławiec (2), Bydgoszcz (2), Darłowo (2), Elbląg (2), Katowice (3), Koszalin (2), Łęborg (2), Łódź (3), Oświęcim (3), Pelplin (2), Płock (3), Słupsk (3), Stargard Szczeciński / Stargard (2), Szczecin (2), Toruń (2), Wrocław (2), Zamość (2)
4–5	3 (3,5%)	Białystok (4), Częstochowa (5), Gdynia (5)
6–7	1 (1,2%)	Gdańsk (7)
8 i więcej	2 (2,3%)	Kraków (8), Warszawa (11)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wykazów MSWiA oraz MAiC.

Porównanie stanu członkostwa miast Polski w sieciach rozproszonych przestrzennie w roku 2002 i 2021 pozwala zauważyć, że – poza pojawieniem się nowych członków sieci i wzrostem liczby samych sieci, w których uczestniczą poszczególne miasta – nastąpiło także zjawisko przeciwne. Część miast podjęła w tym czasie decyzje o rezygnacji z członkostwa. Najczęściej wskazywaną przyczyną była wysokość składki członkowskiej. Miasta zwracają uwagę, że jej wysokość

jest „nieadekwatna do podejmowanych przez Stowarzyszenie działań”⁹. Władze Szczecina, rezygnując w 2021 roku z przynależności do Hanzy, stwierdziły, że „przynależność do Związku nie przekłada się na faktyczne działania i wymierne korzyści” i była akceptowalna „dopóki członkostwo było bezpłatne” (*Uzasadnienie*, 2021). Z kolei rezygnując z członkostwa w Związku Miast Bałtyckich wskazywały na zmiany, jakie „zaszły w budowaniu relacji międzynarodowych przez samorządy w ostatnich latach”, polegające między innymi na „zwiększaniu udziału kontaktów bezpośrednich między miastami, a także współpracy projektowej, łączącej instytucje publiczne i pozarządowe wokół konkretnych działań, z pominięciem organizacji międzynarodowych” (*Uzasadnienie*, 2016).

W lutym 2002 roku najwięcej miast reprezentowało województwo pomorskie (11), kolejno: zachodniopomorskie (5), mazowieckie, śląskie, dolnośląskie (po 3), łódzkie, małopolskie, podlaskie i opolskie (po 2) oraz kujawsko-pomorskie, lubelskie i warmińsko-mazurskie (po 1). W wykazach brak było miast reprezentujących województwa lubuskie, podkarpackie, świętokrzyskie i wielkopolskie.

W grudniu 2021 r. najwięcej miast reprezentowało województwo warmińsko-mazurskie, bo aż 24¹⁰, kolejno: pomorskie (14) i zachodniopomorskie (11), czyli na podium znalazły się wszystkie województwa Polski północnej. Kolejne miejsca zajęły: dolnośląskie (6), opolskie (5), łódzkie, mazowieckie i śląskie (po 4), kujawsko-pomorskie, lubelskie, małopolskie i podlaskie (po 3), wielkopolskie (2) oraz podkarpackie (1). Zerowy stan pozostał już tylko w dwóch województwach: lubuskim i świętokrzyskim, ale dane te pokazują, że wciąż są regiony Polski, w których miasta (niezależnie od ich wielkości) nie widzą powodów do wielostronnej współpracy międzynarodowej.

Analiza wielkości¹¹ zaangażowanych w działalność sieci polskich miast pozwala stwierdzić, że przeważają miasta małe (do 20 tysięcy mieszkańców). W 2021 roku stanowiły one ponad połowę wszystkich

---

⁹ Takiego argumentu użyły władze Torunia, tłumacząc powody rezygnacji z członkostwa w Europejskiej Sieci Gotyku Ceglanego (*Odpowiedź...*, 2020).

¹⁰ Ten spektakularny wzrost jest przede wszystkim wynikiem zaangażowania miast tego regionu w jednej sieci: Międzynarodowej Sieci Miast Dobrego Życia *Citta Slow*.

¹¹ Zastosowano skalę stosowaną przez Główny Urząd Statystyczny: miasta małe – liczba ludności poniżej 20 tys. mieszkańców, średnie – od 20 tys. do 100 tys., duże – 100 tys. i więcej (GUS, 2011, s. 1).

współpracujących miast, a konkretnie 50,1% (44 z 87). Miasta średnie (24) stanowiły 27,6%, a duże (19) – 22%. Jeżeli jednak odniesiemy te wielkości do ogólnej liczby miast w Polsce, to okazuje się, że w 2021 roku poziom zaangażowania był najwyższy w przypadku miast dużych, czyli tych liczących powyżej 100 tysięcy mieszkańców: członkiem przynajmniej jednej transnarodowej sieci rozproszonej przestrzennie była nieco więcej niż połowa z nich – 51,4% (19 z 37). Dla miast takich jak Warszawa, Kraków czy Gdańsk członkostwo w sieciach ma charakter prestiżowy¹². Dla miast średnich wskaźnik ten wynosił już tylko 13,5% (24 z 178), a małych 6,0% (44 z 739).

Charakterystyka sieci z udziałem polskich miast

Sieci, w pracach których uczestniczą polskie miasta, są bardzo zróżnicowane i reprezentują wszystkie możliwe typy. Biorąc pod uwagę zasięg terytorialny możemy podzielić je na cztery grupy: globalne – otwarte dla miast z całego świata, europejskie – ograniczone do państw kontynentu europejskiego, subeuropejskie – skupiające miasta z określonego subregionu Europy oraz dwustronne – do których przynależą podmioty z jedynie dwóch państw. Siecią o wymiarze ogólnosiwiatowym są na przykład Burmistrzowie dla Pokoju (*Mayors for Peace*), z siedzibą w Hiroszynie, która to organizacja, utworzona w sierpniu 1985 roku, skupia obecnie ponad 8200 miast ze wszystkich kontynentów, w tym Warszawę. Innym przykładem jest powstała w 1987 roku z inicjatywy japońskiego Kioto Liga Miast Historycznych (*The League of Historical Cities*). Wśród 124 miast członkowskich ze wszystkich regionów świata jest Kraków. Na skalę ogólnoeuropejską działa na przykład Europejski Szlak Ceramiki (*European Route of Ceramics*), do którego obok miast z Azerbejdżanu, Francji, Hiszpanii, Holandii, Niemiec, Norwegii, Portugalii, Turcji, Ukrainy i Włoch należy Bolesławiec. Stowarzyszenie *The Douzelage*¹³ (*European Town Tweening*) i Związek Miast Bałtyckich to z kolei przykłady europejskich sieci subregionalnych. *The Douzelage* skupia po jed-

¹² Na stronie Krakowa można znaleźć stwierdzenie, że „członkiem pewnych stowarzyszeń po prostu trzeba być!” (*Kraków...*).

¹³ Nazwa jest połączeniem francuskich słów *Douze*, czyli dwanaście i *jumelage*, oznaczające partnerstwo, parę. Oznacza partnerstwo miast z państw członkowskich Wspólnoty/Unii Europejskiej – Stowarzyszenie powstało w 1991 roku, gdy Wspólnota miała dwunastu członków.

nym mieście z państw członkowskich Unii Europejskiej (z Polski jest to Chojna), Związek Miast Bałtyckich jest natomiast otwarty dla miast pochodzących z państw położonych w regionie Morza Bałtyckiego, z Polski przynależy do niego aktualnie 13 miast. Do Związku Sześciu Miast Górnołużyckich (*Oberlausitzer Sechsstädtebund*) – zgodnie z nazwą – należy sześć miast Górnych Łużyc, czyli regionu znajdującego się w granicach dwóch państw: Niemiec i Polski (Lubań).

Kolejnym kryterium charakterystyki sieci miast jest ich wielkość, czyli liczba członków. Wyróżniamy więc sieci małe, liczące do 10 członków, średnie (od kilkunastu do kilkudziesięciu) i duże (powyżej 100 członków). Najmniejszym związkiem, którego członkiem jest polskie miasto jest Związek Miast „Mały Trójkąt” skupiający – zgodnie ze swoją nazwą – tylko trzy miasta: niemieckie Zittau, polską Bogatynię i czeski Hradec n. Nysą, współpracujące ze sobą nie tylko w oparciu o ten związek, ale także w ramach euroregionu Nysa. Niewielkim stowarzyszeniem jest także Stowarzyszenie Miast Sanktuariów Europy, do którego należy jedynie siedem miast Europy, będących ważnym miejscem pielgrzymek maryjnych (w tym Częstochowa). Do sieci średnich pod względem liczby członków należy większość wykazanych zrzeszeń, w tym między innymi globalna sieć *World Cities Culture Forum* (39 miast, w tym Warszawa). Wśród sieci dużych wskazać można na przykład na Międzynarodową Radę na Rzecz Lokalnych Inicjatyw Środowiskowych (ICLEI – *The International Council for Local Environmental Initiatives*), która ma łącznie ponad 2500 członków, w tym 148 z Europy, wśród których są na pewno trzy miasta z Polski: Katowice, Warszawa i Wrocław, a członkostwo Gdańska jest wątpliwe¹⁴. Innym przykładem jest Międzynarodowe Stowarzyszenie Miast Edukacyjnych (IAEC – *The International Association of Educating Cities*) zrzeszające około 500 członków z 35 państw świata, w tym Katowice.

Ze względu na charakter członków możemy wyróżnić sieci jednorodne i mieszane. Członkami sieci jednorodnych są wyłącznie miasta lub inne lokalne jednostki terytorialne (gminy). Wskazać można tutaj Globalną Sieć Miast Uczących się UNESCO (GNLC – *UNESCO Global Network of Learning Cities*), której członkiem jest Gdynia oraz Unię Stolic Unii Europejskiej (UCEU – *Union of Capitals of the European Union*) – wcześniej znaną jako Unia Stolic Wspólnoty Europejskiej, do której

---

¹⁴ W żadnym z wykazów nie ma informacji o wystąpieniu, ale na stronie sieci Gdańsk nie jest wskazywany jako członek.

przynależą Warszawa. Sieci mieszane skupiają jednostki terytorialne różnego szczebla, a także inne osoby prawne i fizyczne, takie jak organizacje społeczne, zawodowe, izby handlowe, instytucje kultury itp. Przykładem może być Europejskie Stowarzyszenie na rzecz Demokracji Lokalnej ALDA (*European Association for Local Democracy*) – sieć władz lokalnych i regionalnych, organizacji społeczeństwa obywatelskiego i instytucji akademickich. Z polski do ALDA należą Bydgoszcz i Gdańsk. Innym ciekawym przykładem jest Europejskie Stowarzyszenie Kolonii Artystycznych *Euroart* (*The European Federation of Artists' Colonies*), do której należą jednostki samorządu terytorialnego – z Polski Kazimierz Dolny i Szklarska Poręba, ale także instytucje kultury, np. muzea, oraz indywidualne osoby – artyści.

Kolejny podział dokonany w oparciu o kryterium poziomu otwartości dzieli sieci na otwarte, półotwarte (ograniczone) i zamknięte. Sieć otwarta przyjmuje wszystkie zainteresowane współpracą miasta, niezależnie od ich charakterystyki. Członkiem sieci półotwartej może zostać jedynie miasto spełniające określone kryteria związane z jego wielkością, położeniem geograficznym czy charakterem działalności. Natomiast sieć zamknięta składa się jedynie z miast założycieli lub jest to sieć półotwarta, do której przynależą już wszystkie miasta spełniające określone warunki. Siecią otwartą są na przykład Europejskie Miasta przeciwko Narkotykom (ECAD – *European Cities Against Drugs*), zrzeszająca miasta kierujące się hasłem: „Zapobiegaj użyciu, zmniejszaj szkody i ułatwaj powrót do zdrowia”. ECAD ma na celu zmniejszenie zarówno dostępności narkotyków, jak i popytu na nie, a także społecznych i indywidualnych skutków szkód i uzależnień związanych z narkotykami. Częstochowa wystąpiła z ECAD w 2007 roku, ale fakt ten nie został uwzględniony w stosownym wykazie, natomiast Warszawa w roku 2011, zatem wśród członków ECAD pozostał jedynie Gdańsk, który należy do założycieli tej sieci (1994). Do sieci półotwartych zaliczyć można Europejską Federację Miast Napoleońskich (FECN – *Fédération Européenne des Cités Napoléoniennes*), która skupia miasta, których historia – jak to określono – „została naznaczona wpływem napoleońskim”. Z Polski do Federacji należy Bolesławiec¹⁵. Innym przykładem jest Stowarzyszenie Europejskich Histo-

---

¹⁵ Napoleon był w Bolesławcu pięciokrotnie w latach 1807–1813. Na stronie Federacji wykazane jest również członkostwo Lidzbarka Warmińskiego (bitwa pod Heilsbergiem w czerwcu 1807 r.) i Pułtusza (kampania w wojnie francusko-rosyjskiej na przełomie 1806/1807 w pobliżu miasta i pobyt Napoleona w samym mieście).

rycznych Miast Termalnych (EHTTA – *European Historic Thermal Towns Association*), której członkowie muszą spełnić szereg warunków: pochodzić z państwa członka Rady Europy, mieć historię użytkowania uzdrowiska termalnego sięgającą XIX wieku lub wcześniej, posiadać aktywne źródło wody używane do kąpieli lub picia jako część ośrodka termalnego, mieć tradycję wydarzeń kulturalnych i związanych z infrastrukturą, takie jak teatry, sale koncertowe, kasyna, trybuny, mieć termalne dziedzictwo architektoniczne sięgające co najmniej XIX wieku, z budynkami związanymi z balneoterapią sklasyfikowanymi jako zabytki, oferować wysokiej jakości zakwaterowanie ze specjalnymi udogodnieniami przeznaczonymi do aktywności cieplnej (*Criteria*). Wszystkie te warunki spełnił Łądek Zdrój. Z kolei Stowarzyszenie Europejskich Miast Kultury Roku 2000 to przykład sieci zamkniętej. Tytuł europejskiej stolicy kultury przyznawany jest każdego roku jednemu miastu spośród państw członkowskich UE. Rok 2000, zwany rokiem milenijnym, traktowany był jednak wyjątkowo jako podkreślenie trwałego dziedzictwa i wkładu miast europejskich w osiągnięcia kultury i cywilizacji światowej. W związku z tym wybrano aż siedem miast z Unii Europejskiej oraz dwa miasta z nowych członków, mających wstąpić dopiero 1 maja 2004 r. – polski Kraków i czeską Pragę.

Ostatnia już klasyfikacja sieci to ich podział ze względu na przedmiot działania na sieci ogólne lub wyspecjalizowane. W tych pierwszych współpraca dotyczy szerokiego zakresu problematyki miejskiej, a więc wszelkich kwestii związanych z funkcjonowaniem takiej formy organizacji przestrzeni, jaką jest miasto. W sieciach wyspecjalizowanych miasta koncentrują się na wybranych zagadnieniach, takich jak środowisko naturalne, rozwój gospodarczy, kultura czy inne. Ogólne sieci miast to między innymi *Eurocities*, w ramach której miasta współpracują w zakresie rozwoju kulturalno-społecznego, ekonomicznego, ochrony środowiska i opieki społecznej, a do wyspecjalizowanych należy na przykład powstałe w 2010 roku Międzynarodowe Stowarzyszenie Miast Przyjaznych Lalkarstwu (AVIAMA – *Association Internationale des Villes Amies de la Marionnette*). AVIAMA to stowarzyszenie, które skupia miasta przekonane o znaczeniu kultury w ich rozwoju i konieczności promowania sztuki teatru lalek. Do takich miast zalicza się w Polsce Białystok. W niektórych przypadkach mamy do czynienia ze stowarzyszeniami o bardzo wąskiej specjalizacji, takie jak na przykład powołane w 2001 roku Stowarzyszenie Znaczących Cmentarzy w Europie (ASCE – *Association of Significant Cemeteries in Europe*), którego członkiem jest Warszawa, a którego celem jest „promowanie europejskich cmentarzy jako podsta-

wowej części dziedzictwa ludzkości” (*The Association*), czyli podkreślanie artystycznego i historycznego znaczenie cmentarzy.

Zrzeszeniami o największej liczbie miast członkowskich z Polski były: w lutym 2002 roku Hanza – 10 miast ujętych w wykazach, a 15 zamieszczonych na stronie internetowej sieci, natomiast w grudniu 2021 r. *Citta Slow*.

Obecnie do Hanzy należy według wykazów 13, a zgodnie z informacją dostępną na stronie sieci – 22 miasta z Polski. Sieć ta nawiązuje do historycznego związku miast kupieckich – Ligi Hanzeatyckiej. Powstała w 1980 roku na zorganizowanych z okazji 750 urodzin holenderskiego miasta Zwolle Dniach Hanzy, zorganizowanych po raz pierwszy od 1669 roku. Wzięli w nim udział przedstawiciele czterdziestu trzech miast Europy. Nowa Hanza to związek blisko 200 miast z 16 państw europejskich (głównie Europy Północnej i Środkowej), z czego 98 (w roku 2001 – 86) to miasta niemieckie. Hanza stawia sobie za cel, aby, działając w oparciu o transgraniczną ideę hanzeatycką i o wspólne doświadczenia historyczne, „ożywić ducha europejskich miast i społeczności hanzeatyckich”, promować ich pewność siebie i rozwijać współpracę między nimi, i w rezultacie przyczynić się do gospodarczego, kulturowego, społecznego i narodowego zjednoczenia Europy (*Satzung*, art. 2 ust. 1). Biuro Hanzy mieści się w Lubece.

Ruch *Cittaslow* narodził się we Włoszech w 1999 roku z inicjatywy Paolo Saturniniego, byłego burmistrza Greve in Chianti, małego miasteczka w Toskanii, a kilka lat później przekształcił się w międzynarodową sieć. Dzisiaj skupia ona 288 miast i miasteczek (nie mogą mieć więcej niż 50 tysięcy mieszkańców) z 33 państw z całego świata. *Citta Slow International* wymienia 35 polskich miast, z czego większość to miasta z województwa warmińsko-mazurskiego, natomiast w obwieszczeniach ministra znalazło się jedynie 30 z nich.

Trzeba dodać, że poza członkostwem bezpośrednim (indywidualnym) występuje także pośrednie (zbiorowe) zaangażowanie polskich miast w pracach struktur będących federacjami związków i stowarzyszeń narodowych (sieć sieci), choć nie ma to charakteru masowego. Członkowie Związku Miast Polskich (w roku 2002 – 262, obecnie 354 (*Miasta...*)) są członkami Rady Gmin i Regionów Europy (*Council of European Municipalities and Regions*, CEMR (*List of Members*)¹⁶) oraz *United Cities and Local Governments* – UCLG (w latach

---

¹⁶ Przedstawicielami ZMP w Komitecie Politycznym CEMR są: Aleksandra Dulciewicz, prezydent Gdańska, Tomasz Kacprzak, radny RM Łodzi oraz Jarosław

1928–2005 roku działającej pod szyldem Międzynarodowy Związek Władz Lokalnych (*International Union of Local Authorities*, IULA), ponieważ CEMR jest europejską sekcją tej organizacji parasolowej. W latach 2003–2005 Związek Miast Polskich uczestniczył w pracach Sieci Władz Lokalnych Państw Europy Środkowej i Wschodniej (*Local Governments Network of Central and Eastern European Countries*, CEEC-LOGON) zorganizowanej w ramach Programu *Interreg IIIC East (Local...)*. Członkowie Stowarzyszenia Zdrowych Miast Polskich (36 (*Członkowie Stowarzyszenia...*)) przynależą do Sieci WHO Europejskich Zdrowych Miast (*WHO European Healthy Cities Network*), a miasta tworzące Stowarzyszenie Gmin „Polska Sieć *Energie Cités*” (34 (*Członkowie zwyczajni...*)) do *Energie Cités*. Członkowie nieistniejącego już Komunikacyjnego Związku Komunalnego Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego (23 gminy) byli członkami stowarzyszonymi Stowarzyszenia Miast Europejskich dla Nowej Kultury Przemyszczenia się (*Eurocities for a New Mobility Culture*, ACCESS).

Podsumowanie

Liczba miast Polski uczestniczących w pracach co najmniej jednej sieci rozproszonej przestrzennie według stanu na luty 2002 roku wynosiła 36, czyli było to 4,3% wszystkich miast, a po upływie 20 lat (stan na koniec 2021 roku) wzrosła do 87, co stanowiło 9,12% wszystkich miast. Biorąc pod uwagę poczynione na wstępie artykułu zastrzeżenia, że dane oparte na corocznych obwieszczeniach ministra właściwego ds. administracji publicznej są niepełne, co zostało następnie poparte przykładami, należy założyć, że skala uczestnictwa miast Polski w sieciach terytorialnych rozproszonych przestrzennie jest większa. Jak dużo większa, odpowiedź na to pytanie wymagałaby jednak pełniejszej weryfikacji ministerialnych danych i dalszych analiz.

Liczba sieci, w działania których były zaangażowane polskie miasta wzrosła z 32 w 2002 roku do 59 w 2021. Przeważają sieci europejskie lub subeuropejskie, średnie pod względem wielkości, jednorodnie z uwagi na charakter członków, otwarte lub półotwarte. Natomiast jeżeli chodzi

---

Górczyński, prezydent Ostrowca Świętokrzyskiego, zastępcą Jacek Majchrowski, prezydent Krakowa. Członkami Komisji ds. Równości CEMR są Marta Mazurek – radna miasta Poznania oraz Magdalena Czarzyńska-Jachim – wiceprezydentka Sopotu (*Instytucje...*).

o kryterium przedmiotu działania, to polskie miasta przystępują zarówno do sieci ogólnych, jak i wyspecjalizowanych.

W większości sieci zazwyczaj bierze udział tylko jedno polskie miasto. Sieciami najbardziej popularnymi w 2001 roku były: Hanza, Związek Miast Bałtyckich i *Eurocities*, czyli sieci europejskie lub subeuropejskie. W 2021 r. trzy pierwsze miejsca zajęły: sieć *Citta Slow* oraz ponownie Hanza i Związek Miast Bałtyckich.

Interesy konkurencyjne: Autorka oświadczyła, że nie istnieje konflikt interesów.

Competing interests: The author has declared that no competing interests exist.

Wkład autorów

Konceptualizacja: Hanna Dumala

Analiza formalna: Hanna Dumala

Metodologia: Hanna Dumala

Opracowanie artykułu – projekt, przegląd i redakcja: Hanna Dumala

Authors contributions

Conceptualization: Hanna Dumala

Formal analysis: Hanna Dumala

Methodology: Hanna Dumala

Writing – original draft, review and editing: Hanna Dumala

Bibliografia

C40 (2019), *The Future of Urban Consumption in a 1.5°C World*, https://www.c40.org/wp-content/uploads/2021/08/2270_C40_CBE_MainReport_250719_original.pdf, 21.05.2023.

Cities, <https://eurocities.eu/cities/>, 10.05.2023.

Criteria, <https://historicthermaltowns.eu/our-network/>, 21.05.2023.

Członkowie Stowarzyszenia Zdrowych Miast Polskich, <https://www.szmp.pl/staff>, 6.05.2023.

Członkowie Zwyczajni Stowarzyszenia Gmin Polska Sieć „Energie Cités”, <http://www.pnec.org.pl/pl/stowarzyszenie/czlonkowie-zwyczajni>, 6.05.2023.

- Dumała H. (2004), *Polskie miasta w sieciach międzynarodowych*, w: *Samorząd lokalny w Polsce, Społeczno-polityczne aspekty funkcjonowania*, red. S. Michalowski, A. Pawłowska, Lublin.
- Dumała H. (2012), *Transnarodowe sieci terytorialne w Europie*, Lublin.
- Fokus na miejskie bezpieczeństwo*, 18 stycznia 2022, <https://metropolie.pl/artukul/fokus-na-miejskie-bezpieczenstwo>, 17.05.2023.
- Furmankiewicz M. (2004), *Polskie samorzdy gminne w organizacjach międzynarodowych*, w: *Człowiek, region, państwo w procesach globalizacji, regionalizacji oraz integracji*, red. G. Rdzanek, E. Stadtmüller, Wrocław.
- GUS (2011), *Miasta w liczbach 2009*, https://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/oz_miasta_w_liczbach_2009_notatka_infor.pdf, 10.05.2023.
- GUS (2021), *Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2021 r.*, Warszawa, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/powierzchnia-i-ludnosc-w-przekroju-terytorialnym-w-2021-roku,7,18.html>, 12.05.2023.
- Instytucje zagraniczne*, <https://www.miasta.pl/strony/przedstawiciele-zmp-w-instytucjach-oraz-organizacjach-krajowych-i-zagranicznych>, 6.05.2023.
- Koniec współpracy z ENTP*, 2 października 2013, <https://stalowemiasto.pl/artykuly/artykuly.php?mode=pokaz&id=30840>, 17.05.2023.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, Dz. U. 1997, Nr 78, poz. 483.
- Kraków w organizacjach międzynarodowych*, https://www.krakow.pl/otwarty_na_swiat/organizacje_miedzynarodowe/202323,artykul,ocena_korzysci.html, 12.05.2023.
- List of members*, <https://www.ccre.org/associations>, 6.05.2023.
- Local Governments Network of Central and Eastern European Countries*, <https://keep.eu/projects/812/Local-Governments-Network-of--EN/>, 6.05.2023.
- Mapa miast partnerskich*, <https://www.edcities.org/mapa-de-las-ciudades-asociadas/>, 13.05.2023.
- Miasta członkowskie*, <https://www.miasta.pl/miasta>, 13.05.2023.
- Obwieszczenie Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia 2 grudnia 2014 r. w sprawie wykazu jednostek samorządu terytorialnego, które przystąpiły do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych w okresie od dnia 1 stycznia 2013 r. do dnia 31 grudnia 2013 r.*, Dz. Urz. MAiC, 2014, poz. 29.
- Obwieszczenie Ministra Spraw (2001) Wewnętrznych i Administracji z dnia 4 października 2001 r. w sprawie wykazu jednostek samorządu terytorialnego, które zostały członkami międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych*, M.P. 2001, Nr 35, poz. 569 (załącznik).
- Obwieszczenie Ministra Spraw (2002a) Wewnętrznych i Administracji z dnia 8 lipca 2002 r. w sprawie wykazu jednostek samorządu terytorialnego, które przystąpiły do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych w okresie od dnia 28 stycznia 2001 r. do dnia 14 lutego 2002 r. oraz wykazu jednostek samorządu terytorialnego, które wystąpiły z międzynarodowych*

- zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych w okresie od dnia 28 stycznia 2001 r. do dnia 14 lutego 2002 r.*, M.P. 2002, Nr 32, poz. 502 (załącznik nr 1).
- Obwieszczenie Ministra Spraw (2002b) Wewnętrznych i Administracji z dnia 8 lipca 2002 r. w sprawie wykazu jednostek samorządu terytorialnego, które zostały członkami międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych przed wejściem w życie ustawy z dnia 15 września 2000 r. o zasadach przystępowania jednostek samorządu terytorialnego do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych*, M.P. 2002, Nr 32, poz. 503 (załącznik).
- Odpowiedź Urzędu Miasta Torunia na zapytanie Toruńskiego Serwisu Turystycznego*, 30 czerwca 2020 r., https://toruntour.pl/upload/file/Odp._EUROB.pdf, 17.05.2023.
- Organizacja międzynarodowa – ICLEI*, <https://www.katowice.eu/Strony/Organizacja-mi%C4%99dzynarodowa---ICLEI.aspx>, 17.05.2023.
- Poland. Collective members*, <https://energy-cities.eu/members/?country=poland#filter-anchor>, 20.05.2023.
- Polen*, <https://www.eurob.org/polen/>, 13.05.2023.
- Przyłucka A. (2009), *Re: Tzecz w Europejskim Kole Miast Kowalskich*, list elektroniczny do H. Dumala z 28.08.2009.
- Satzung für den Internationalen Städtebund DIE HANSE*, <https://www.hanse.org/de/staedtebund/der-staedtebund-die-hanse>, 10.05.2023.
- Szmigielska-Rawska K. (2017), *Teorie współpracy terytorialnej. Municipium oeconomicus versus municipium reciprocans*, Warszawa.
- The Association*, <https://www.significantcemeteries.org/p/the-association.html>, 15.05.2023.
- Ustawa z 15 września 2000 r. o zasadach przystępowania jednostek samorządu terytorialnego do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych*, Dz. U. 2000, Nr 91, poz. 1009 z późn. zm.
- Uzasadnienie (2016) projektu uchwały w sprawie wystąpienia Miasta Szczecin z Union of the Baltic Cities (Związek Miast Bałtyckich)*, https://bip.um.szczecin.pl/files/E34674777F4B41CB86537AEAFB72E43E/projekt_14.pdf, 17.05.2023.
- Uzasadnienie (2021) projektu uchwały w sprawie wystąpienia Gminy Miasto Szczecin z Międzynarodowego Związku Hanzy „HANZA”*, https://bip.um.szczecin.pl/files/A83E570454CB4E7385CB7D7AAA7536BC/projekt_255.pdf, 17.05.2023.
- Wandas M. (2023), *Trzaskowski odbierze ci auto i kotleta? Fantazje prawicy bez pokrycia w faktach*, OKO.Press 16 lutego 2023, <https://oko.press/c40-cities-trzaskowski>, 22.05.2023.
- Warszawa w świetle. Raport o stanie miasta*, Warszawa 2021.
- Żółciak T., Osiecki G. (2023), *Trzeba jeść mniej mięsa i pozbyć się aut. Klimatyczne zaciskanie pasa w stolicy*, „Gazeta Prawna” 14 lutego, <https://www.gazeta-prawna.pl/wiadomosci/kraj/artykuly/8661056,warszawa-miasta-c40-ochrona-klimatu-jedzenie-miessa-auta-rekomendacje.html>, 20.05.2023.

Polish Cities in Transnational Spatially Dispersed Territorial Networks

Summary

The Constitution of the Republic of Poland granted local governments (LGs) at all levels the right to cooperate with local and regional communities from other states. The article provides a comparative analysis of the participation of Polish cities in spatially dispersed transnational networks, i.e. multilateral associations and unions. The situation as of December 2021 is compared with that from 20 years before (February 2002). The analysis focuses on individual (direct) membership and it is based on announcements of the minister responsible for public administration. The characteristics of the networks involving Polish cities are examined, considering such criteria as territorial coverage, size, nature of members, level of openness, and the subject of activity.

Key words: local government, city, transnational municipal networks, multilateral cooperation

